

ZADKINE

VERSLAG KUNST CULTUUR COMMUNITY OF PRACTICE

MBO 2019 – 2020

KUNST

(OF HET NU MUZIEK, DANS,
BEELDENDE KUNST OF LITERATUUR IS)
RAAKT DIEPERE EN ONBEKENDE LAGEN IN
ONS EN IS DAAROM ZO BELANGRIJK.

DIRK DE WACHTER IN “DE KUNST VAN HET ONGELUKKIG ZIJN”
(2019)

INHOUD

Voorwoord	4
Samenvatting	6
De Community of Practice	7
Interviews studenten	11
Interviews bedrijven	13
Docenten CoP	15
Advies	16
Over het onderzoek	17
Bijlage 1	18
Bijlage 2	19

ZADKINE, 2020

J.J. van Gils
j.vangils@zadkine.nl

VOORWOORD

DOOR MARELLE PRONK

Ruim een jaar geleden ontstond de dialoog tussen de mensen van de MBO werkgroep en Zadkine. We hadden dezelfde droom. Met en voor jongeren een vrije, creatieve lerende omgeving maken binnen de culturele sector. Een omgeving waarin de jongeren echt centraal zouden staan. We wilden een beetje loskomen van het systeem, van de kwalificaties, van het stramen van lessen ‘met tafeltjes in rijtjes’ en traditionele stageplekken. Werken vanuit co-creatie met aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en het faciliteren van eigen keuzes.

We droomden verder en kwamen tot een gemeenschappelijke visie. Een visie op een veranderende maatschappij waarin de inzet van de culturele sector kan bijdragen aan brede vorming, het ontwikkelen van loopbaan competenties en het ontwikkelen van 21ste eeuwse vaardigheden. In mei 2019 tekenden we met 9 culturele instellingen en Zadkine de intentieverklaring om hierin samen op te trekken.

Ik heb met zeer veel plezier bijgedragen aan dit project, de Kunst Cultuur Community of Practice, of de Community4Art, zoals de jongeren hun leeromgeving zelf noemden. De energie en het enthousiasme bij alle partners, bij de docenten en bij de jongeren om dit project tot een succes te maken, was bijzonder en hartverwarmend.

Bij de start van het traject nam ik me voor ‘anders dan anders, gewoon doen en met mensen die willen’ en juist dat sloot zo mooi aan bij deze samenwerking. Er zijn veel contacten gelegd. Nieuwe relaties ontstaan tussen mensen met hetzelfde doel: bijdragen aan brede vorming door de inzet van kunst en cultuur.

Ik hoop dat dit verslag kan bijdragen aan nieuwe initiatieven. Lessons learned niet alleen voor de inzet van kunst en cultuur in het MBO, maar ook voor initiatieven op het gebied van samenwerking met het bedrijfsleven in het algemeen, het opzetten van hybride omgevingen en het ontwikkelen van vernieuwend onderwijs samen met jongeren.

Marelle Pronk
Februari 2020
Opleidingsmanager Zadkine

VOORWOORD DOOR PHILIPPE RAETS

Zadkine wil het verschil maken in Rotterdam. Wij willen bijdragen aan geluk en het waarmaken van dromen. Dat doen wij door te doen en door onze nek uit te steken.

De Kunst Cultuur Community of Practice is daar een sprekend voorbeeld van. Studenten hebben samen met de verschillende opleidingen, met de kunst en cultuur instellingen en met de geweldige begeleiding van dit traject een prachtig resultaat neergezet.

De Kunst Cultuur Community of Practice laat zien dat het mogelijk is om buiten kaders te werken, laat zien dat kunst en cultuur bij onze studenten past en dat het meehelpen aan 'geluk' bij studenten ook echt mogelijk is. Het is een voorbeeld van toekomstgericht onderwijs waarbij bedrijfsleven en docenten samen werken aan het mooiste onderwijs voor studenten.

Naast de vele andere mooie initiatieven bij Zadkine zijn we daarom blij met de samenwerking die tot stand is gekomen en zetten we ons volop in om deze in stand te houden en zoveel als mogelijk alle Zadkine studenten toegang te geven tot wat kunst en cultuur onze studenten te bieden heeft.

Philippe Raets

April 2020

Voorzitter College van Bestuur Zadkine

SAMENVATTING

De Kunst Cultuur Community of Practice (CoP) heeft een half jaar lang voor 12 Zadkine studenten een bijzondere leerwerkplek kunnen betekenen.

Studenten hebben bij de aangesloten instellingen gewerkt aan opdrachten die werden gekoppeld op basis van onderwijsbehoefte. Daarnaast hebben de studenten op ‘achter de schermen’ dagen kennis gemaakt met de wereld van kunst en cultuur.

KUNST EN CULTUUR HAALT KADERS WEG, ER IS GEEN GOED OF FOUT. DAT PERSPECTIEF LIJKT BIJ DE MBO STUDENT NOG TE WEINIG IN BEELD. DE MBO-ER TWIJFELT ONTERECHT AAN EIGEN CREATIVITEIT. MAAR OP HET MOMENT DAT STUDENTEN ZICH IN DIT TRAJECT KONDEN IDENTIFICEREN, HAAKTEN ZE AAN.

(instelling)

De CoP heeft inzicht opgeleverd voor de kunst & cultuur instellingen met betrekking tot ‘de mbo student’ en heeft voor de mbo studenten een intensief, maar als waardevol ervaren programma opgeleverd. Vooral de werkzaamheden bij de instellingen zijn door de studenten als positief beoordeeld.

Studenten hebben deels vanuit onderwijs en grotendeels vanuit stage aan opdrachten gewerkt in de CoP.

JE KUNT BETER EEN KLUS DOEN MET MBO-ERS DAN EEN VOORSTELLING VOOR ZE OPVOEREN.

(instelling)

Studenten waardeerden de alternatieve vorm van ‘stage’, de eigen verantwoordelijkheid die ze kregen in het plannen, de invloed die ze mochten uitoefenen op programma’s, het werkveld van kunst & cultuur.

DEZE STAGE WAS MEER EEN UITDAGING EN GEEN VERPLICHTING!

(student CoP)

Studenten lieten in het half jaar zien enorm te kunnen ontwikkelen op gebied van professioneel handelen, sociale vaardigheden, plannen en werknemerschap.

En studenten geven aan dat deze omgeving heeft bijgedragen aan bewustzijn over een toekomstige loopbaankeuze.

Zowel instellingen, studenten als ook betrokkenen vanuit Zadkine hebben hun netwerk uitgebreid en er zijn tijdens dit unieke traject mooie verbindingen ontstaan tussen docenten en kunst & cultuur.

ZADKINE MOET DIT ELK JAAR HERHALEN WANT JE KUNT JE ONWIJS ONTWIKKELEN.

(student CoP)

Alle betrokkenen hebben uitgesproken samen verder te willen en hopen op een voortzetting van dit traject bij Zadkine en ook bij andere mbo’s in Rotterdam. Over de vorm van voortzetting zou Zadkine een besluit moeten nemen en daar het opgebouwde netwerk voor kunnen raadplegen.

DE COMMUNITY OF PRACTICE

De Community of Practice (verder 'CoP') is voortgekomen uit de mbo werkgroep van kunst en cultuurinstellingen en Zadkine om samenwerking met deze instellingen te concretiseren.

De CoP moest "ander onderwijs" worden. De insteek van de CoP was dat studenten uit het onderwijs, middels opdrachten bij de partners, zouden werken aan 'school'. Lesstof die ze normaal genomen in de klas zouden krijgen zou worden vertaald naar opdrachten bij de kunst & cultuur instellingen. Al in de opstartfase bleek dat de meeste studenten meer aan een 'stage' zouden gaan werken.

De CoP begon met 12 studenten: Dayno, Merlijn, Thomas, Rianne, Beau, Boy, Jay, Eren, Chantal, Karin en Roanne. De CoP is ingezet als leerwerkplaats bij Kunst & Cultuur instellingen waarbij vooral buiten bestaande onderwijskaders zou worden gewerkt.

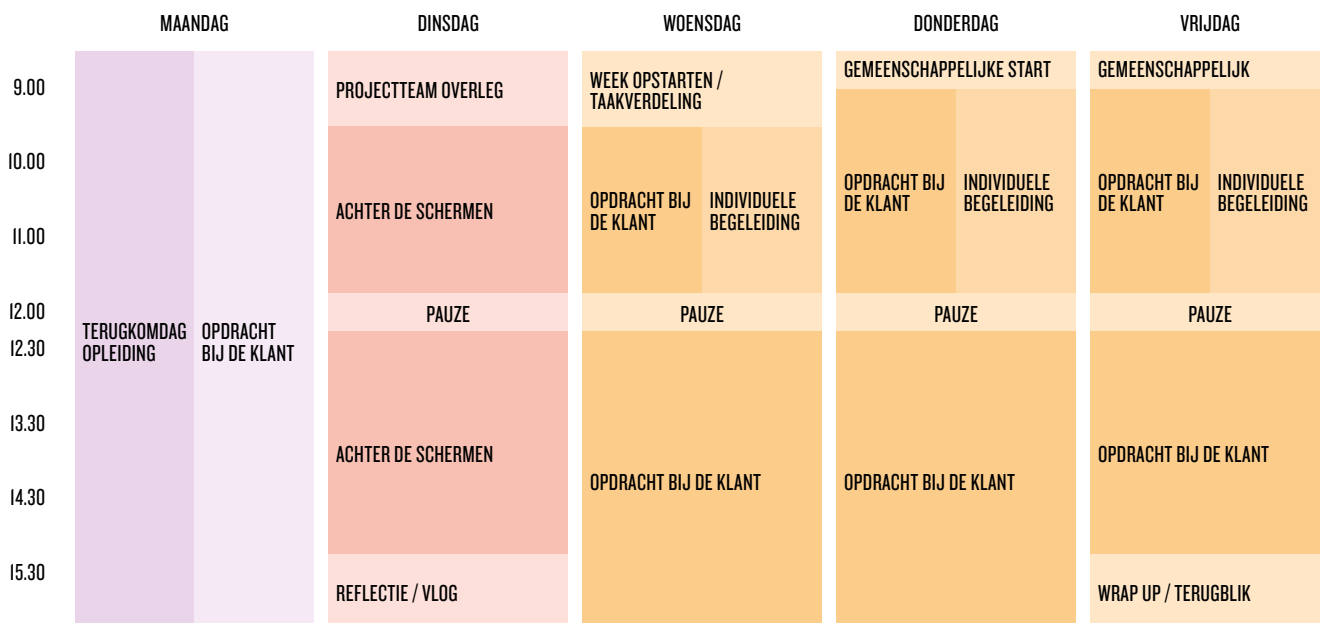
De weekindeling was verdeeld in 3 blokken. Maandag was de onderwijsdag, dan waren de studenten op school bij hun eigen opleiding voor vakken die niet in de CoP pasten. Op dinsdag was er een 'achter de schermen dag' waar de deelnemende bedrijven de studenten meenamen

in een programma. Woensdag tot en met vrijdag werkten de studenten bij de instellingen (klant).

Studenten hebben verschillende opdrachten uitgevoerd bij de instellingen en daarmee gewerkt aan stage-opdrachten en schoolopdrachten. Vanaf de start gaven studenten aan 'serieus' te zijn genomen: als gesprekspartners, in gesprek wat zij zelf wilde leren, voorkeuren aangeven en ook door te kunnen kiezen welke opdracht ze zouden gaan uitvoeren.

Opdrachten waren o.a.:

- SKVR** - een onderzoek
- MAAS** - een onderzoek in de wijk en meelooplek,
- Hofplein theater** - organisatie en uitvoer winterfestival,
- IFFR** - verschillende functies,
- TENT** - evenement georganiseerd,
- WDW** - project bij Melly,
- Onderwaterproducties** - volledige productie mee gedraaid,
- Theater Rotterdam** - onderzoek, en werkplekken,
- Boijmans** - Boijmans in de klas,
- KCR** - organisatie en meedraaien WIRED.

1 - Weekschema studenten

2 – Achter de schermendag
bij WDW

IK WIL MEER LEREN VAN DE KUNST & CULTUUR SECTOR

De aangetrokken docenten hebben activerende werkvormen gekozen om met de klas aan de gang te gaan voor zowel de dinsdag als de opdrachten-dagen. De intentie was dat het onderwijs voor de studenten zou worden aangepast dat de meest belangrijke vakken en toetsen op maandag (dan was er geen CoP) in het rooster kwamen.

Verwachtingen die studenten bij de opstart presenteerden waren: “ik wil veel leren, werken aan persoonlijke ontwikkeling, iets anders doen, veel praktijk, groter netwerk, meer leren van de kunst & cultuur sector”, maar ook “droombaan als kunstenaar” en “geen hoge verwachting” werden genoemd.

Studenten begonnen in de eerste weken met een workshop over vloggen en zijn een instagram groep gestart waarin de activiteiten van de CoP zichtbaar moesten worden.

Na vier weken leek de CoP goed opgestart: de matching met instellingen was goed verlopen, alle studenten hadden opdrachten, opdrachten waren geformuleerd, studenten vormden een groep. De dinsdag als groepsdag werd als prettig ervaren.

De opdrachtenplanning en de invulling van de dinsdag leek in eerste instantie van de docent te moeten komen en werd door studenten als last-minute ervaren. Later in het traject raakten de studenten meer aan zelfstandigheid gewend en gaven allen aan te hebben geleerd ‘zelf te plannen’.

Er waren na vier weken signalen van opleidingen waar de aanwezigheidsregistratie niet goed liep, waar de schoolopdrachten vooralsnog niet gematcht waren met de CoP. Er bleken toen ook al twee studenten veel moeite te hebben met basale stageregels (op tijd komen, communicatie naar het bedrijf). Bij twee studenten blijkt dit een hardnekkig probleem.

De stage-opdrachten die een aantal studenten mee hebben genomen blijken soms lastig te vertalen naar de kunst- en cultuursector. In een aantal gevallen worden daarom selecties gemaakt van opdrachten die wel passen en krijgt de student vrijstelling van opdrachten die echt niet kunnen. Bijvoorbeeld bij de studenten Social Work.

Ook zijn er studenten die in de 4^e week al gesprekken hebben gevoerd over vervolgstage bij bedrijven. Het enthousiasme is groot.

Student Thomas is na vijf weken uit het traject gestapt omdat zijn 'droomstage' binnen handbereik kwam. Dat was voor hem meer belangrijk dan dit traject.

In oktober wordt ook duidelijk dat de opzet van begeleiding bij de opdrachten niet werkt. Een startup op woensdagmorgen en wrap-up op vrijdagmiddag blijkt niet haalbaar omdat de opdrachten ook buiten reguliere werktijden plaats vinden. Bijvoorbeeld op vrijdagmiddag en avond. De dinsdag wordt uiteindelijk de dag waarop matchmaking plaatsvindt en de studenten ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen. Het werken aan een portfolio verdwijnt op de achtergrond. De aanpassing is ook deels het gevolg van de tijdelijke uitval van één van de docenten.

De studenten hadden daarna min of meer vaste plekken voor opdrachten. Het invullen van de 'achter de scher-

men' dagen werd wat lastiger. Studenten hebben daar zelf over nagedacht en zijn uiteindelijk naar Amsterdam gegaan voor een cultureel uitje. Na de kerst zijn de 'achter de schermen' dagen gebruikt om te werken aan een eind-evenement en om gesprekken te voeren om de stage af te sluiten.

Op voorhand is over de CoP gezegd dat er zichtbaar zou worden gewerkt aan een leerwerkcommunity, hybride leren, co-creatie van onderwijs met studenten. Ook dat het een multi-disciplinaire groep is, er maatwerk per student is, er een focus op ondernemend gedrag, burger-

IK WIL WERKEN AAN PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

3 - Intentieverklaring

INTENTIEVERKLARING

Nieuwe manier van kijken gericht op Rotterdamse jongeren.
Snelle ontwikkelingen vragen om brede vorming.

Loopbaancompetenties / 21ste eeuwse vaardigheden maken het verschil.
Inzet van kunst en cultuur biedt mogelijkheden om breed te vormen.

Culturele sector profileren als MBO werkgever.

Sluit aan op:
Cultuur draagt de stad in transitie
Visiedocument
Rotterdamse
Kunstinstellingen

De Kunst Cultuur Community of Practice:

Multidisciplinaire groep van Zadkine studenten uit verschillende opleidingen.
Samen 6 maanden onderwijs volgen in de culturele sector.
Vaardigheden oefenen door de opdrachten te doen voor de culturele sector.

Opdrachten hebben ook andere MBO jongeren als doelgroep / publiek.
Impact is hierdoor veel breder dan alleen de jongeren in de CoP.

schap, werknemersvaardigheden, 21ste eeuwse vaardigheden is en er moet zichtbaar wordt hoe kunst & cultuur bijdraagt aan persoonsontwikkeling van MBO studenten.

De leerwerkgemeenschap is gevormd door intensieve samenwerking tussen de instellingen en de begeleiders van de CoP. Het is zichtbaar en merkbaar een leerwerkgemeenschap geworden omdat de betrokken partijen elkaar hebben leren kennen, inzicht in elkaars werelden hebben gekregen, samen onderwijs hebben gemaakt en creatief hebben gewerkt aan het laten aansluiten van curriculum op de kunst- & cultuurinstellingen.

Er is sprake geweest van hybride leren omdat de studenten bij het uitvoeren van opdrachten samen met de opdrachtgevers en begeleiders hebben gekeken hoe ze de opdrachten zo konden uitvoeren dat het binnen de leerdoelen van de student paste. Voor sommige studenten is het minder hybride onderwijs en meer stage geweest, maar dan wel een heel speciale stage. Alle studenten zijn nu ook beoordeeld door de opleiding voor 'stage'. Dat had in een hybride leeromgeving anders vormgegeven kunnen worden.

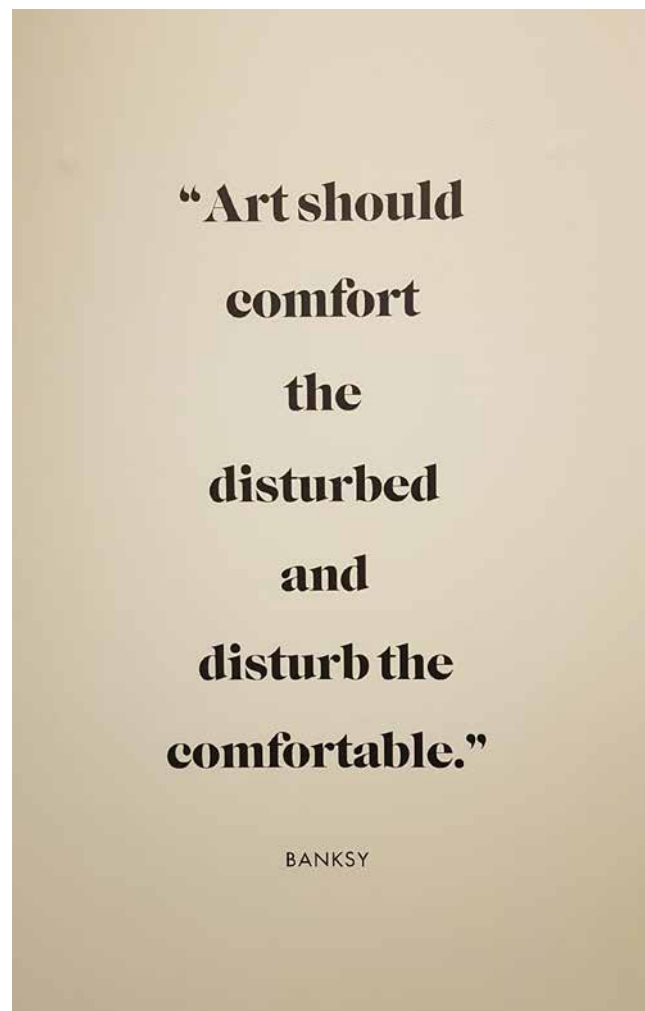
Er is sprake geweest van co-creatie doordat de studenten invloed hadden op het dinsdagprogramma. Echter is dat heel beperkt geweest en door studenten ook als beperkt ervaren. Studenten hebben zelf wel een dinsdagprogramma verzonnen wat niet is doorgegaan. Alleen de kunst & cultuurdag in Amsterdam hebben de studenten ervaren als een 'eigen' programma. Ook konden studenten bij sommige opdrachten ook mee-ontwikkelen aan de opdrachten.

De CoP heeft bij uitstek gewerkt met maatwerk. Bij elke student is matching geweest met de opdrachten bij instellingen.

Studenten hebben laten zien (en waren ook zelf bewust) te hebben gewerkt aan ondernemend gedrag, burgerschap en werknemersvaardigheden. Veel 21^e-eeuwse vaardigheden hebben ruimte gekregen in dit traject. De intentie was om daar nog veel explicieter aandacht aan te geven in de dinsdag-invulling. Dat is niet gelukt, door omstandigheden.

De studenten herkennen dat kunst & cultuur heeft bijgedragen aan de persoonsontwikkeling. Dat is wellicht niet herkend als door de 'kunst en cultuur' zelf, maar dan in ieder geval door de omgeving van kunst & cultuur. Studenten hebben veel eigen verantwoordelijkheid ervaren, zelfstandigheid, autonomie. Ze zijn ingezet op competenties door de instellingen. De studenten zijn

ook met elkaar verbonden geweest op de dinsdagen en in de gezamenlijke projecten. Tevens verbonden met de instellingen omdat ze zich serieus genomen voelden en zichtbaar van meerwaarde waren voor de instellingen. De verwachting was van tevoren dat dit zou gebeuren, op basis van de zelfdeterminatietheorie van Deci & Ryan.

Het afgelopen half jaar heb ik kunst meer weten te waarderen door de betekenis voor mezelf vast te stellen en niet altijd te kijken naar het bordje wat er naast staat. Wat betekent het voor mij en wat raakt me? Waaronder deze quote in het Banksy museum. :)

4 – Foto & tekst: student Chantal

INTERVIEWS STUDENTEN

Studenten gaven aan dat het meestal een docent van de opleiding was die een student adviseerde dit traject te gaan doen. Eén student vertelde zelf getriggerd te zijn door een mailing over dit traject.

Studenten zagen in dit traject vooral een ‘creatieve stage’.

Motivatie was ook ‘stad als werkplek’, ‘beter dan achter een bureau’, ‘geïnteresseerd in kunst & cultuur’ en ‘netwerk’.

Studenten zijn voornamelijk in groepjes geplaatst bij partners. In dag(delen) werd er gewerkt aan opdrachten. Dat konden onderzoeksopdrachten zijn, assisteren bij theater, uitwerken van een programma voor mbo studenten, maar ook meer gericht zijn op stage. In de loop van het traject zijn de studenten gaan kiezen om meer tijd bij één opdracht door te brengen of soms zelfs volledig stage te gaan lopen.

Ook al was de insteek voor een aantal studenten ‘stage’, ze hebben dit traject als een totaal andere stage gezien. Opmerkelijk was een reactie van een student: “dit traject voelde niet als stage, school of werk. Het was meer bezig zijn: hard werken, contact onderhouden, plannen, uitproberen, ontmoeten.” Vaker komt het ‘steeds bezig zijn’ terug (en is ook door de instellingen zo herkend). Er waren veel verschillende opdrachten en de studenten moesten dat zien te managen in tijd.

Studenten geven unaniem aan veel geleerd te hebben in dit traject. Genoemd wordt: beter Engels kunnen, werken in flexibele omgeving, kansen pakken, leren samenwerken, samenwerken met klasgenoten en in stage, ontdekt dat ik dit niet wil, horizon verbreed, werkervaring opgedaan, echt meege draaid, projectplan helpen uitvoeren, plek in werkgroep bij opdrachtgever, opzetten mbo programma en nu draaien met mbo studenten.

Wat er in het half jaar uitsprong was: teamwork (met de groepsgenoten van CoP, maar ook met de mensen bij de instellingen), het onderdeel zijn van een organisatie en de “leuke, open mensen bij Kunst & Cultuur”.

LEUKE, OPEN MENSEN BIJ KUNST & CULTUUR

Studenten hebben tijdens dit traject aan opleidingsdoelen gewerkt. Dat is nog een behoorlijke opgave gebleken. De opleidingsdoelen en de opdrachten bij bedrijven sloten zeker niet naadloos aan. Voor de studenten van de Wentink academie speelde dit probleem minder. Omdat studenten in groepjes werkten gebeurde het dat de ene student opdrachten kon matchen met de opleiding en een andere student helemaal niet. Door dit proces zijn een aantal studenten (de niet-wentink studenten) zich heel bewust geworden van het eigen kwalificatiedossier en de werkprocessen.

Over de werking van de weekindeling zijn de meningen verdeeld. Er is nu gekozen voor 1 dag voor studie, 1 dag ‘achter de schermen’ en 3 dagen voor het doen van de opdrachten bij de instellingen. Studenten hebben ervaren dat plannings door elkaar lopen en dat de focus lastig te houden is als je eenmaal per week bij een opdracht aan de slag gaat. Over de ‘achter de schermen-dag’ zegt de helft dat het leuk was om bij die verschillende instanties te kijken, er werd ook opgemerkt dat de dinsdagen zonder vaste invulling als nutteloos zijn ervaren.

Wat gaven studenten aan dat ze echt ‘leuk’ hebben gevonden: “excursie Amsterdam”, dat je veel leert, verschillende functies hebt, dingen doet die je anders nooit zou doen, kunstwerken maken, evenementen organiseren, ‘achter

de schermen' kunt kijken, zelf opdracht kunt ontwerpen, festival mocht vormgeven en serieus te worden genomen.

Minder prettig ervoeren een aantal studenten de verbinding met de opleiding, het leek dat daardoor slechte en saaie opdrachten werden ontworpen. Ook was het samenwerken door een aantal studenten als minder prettig ervaren. Ook genoemd als minder positief: schoolse opdrachten (op dinsdag), bij 'achter de schermen' te veel luisteren, het zijn van een hulpje. Maar soms bleek dat wat eerst een saaie opdracht leek uiteindelijk ook zichtbaar nuttig was voor de organisatie waarna diezelfde opdracht als minder saai en zinvoller is ervaren.

De studenten zien dat de CoP hen een netwerk, contacten, inzicht in beroepskeuze en bevestiging van keuze voor kunst&cultuur heeft gebracht. Ook is zichtbaar geworden hoe de sector werkt en heeft een student in het bijzonder geleerd zich professioneel op te stellen. Eén student heeft dankzij dit traject ontdekt dat het studentenleven een stuk overzichtelijker is en 'is nog niet klaar om echt te werken'.

Er is gewerkt aan sociale vaardigheden en werknemerschap. Studenten noemen dat ze hebben gewerkt aan creativiteit, plannen (word door bijna alle studenten genoemd), contacten leggen, geleerd om los te laten en dat je soms buiten je 'comfortzone' moet werken. Studenten geven aan dat ze nu zekerder zijn van zichzelf en veel hebben samengewerkt. Studenten hebben ervaren dat ze om moesten kunnen gaan met druk en om leren gaan met zelfstandigheid en verantwoordelijkheid (ook meermalen genoemd). Uiteindelijk hebben studenten nu een groter netwerk, één student geeft ook aan dankzij de CoP nu beter contact te hebben met de opleiding en voor een andere leerling is de CoP 'de droom die werkelijkheid werd'.

Studenten hebben veel contact met docenten (begeleiders) gehad en ook Swendeline van KCR heeft studenten veel bevraagd. Door de gesprekken is er veel reflectie geweest in dit traject. Docenten waren goed bereikbaar, namen studenten serieus en lieten veel vrijheid aan de studenten. Ook werd 'gezellig' en 'persoonlijk contact' genoemd. Het contact tussen studenten en instellingen verliep volgens de studenten erg fijn; ze werden als volwaardige medewerkers behandeld. Wel viel het studenten op dat de organisaties nog niet goed leken te weten wat ze met deze mbo studenten aan moesten. Het traject was merkbaar nieuw. Soms waren de verwachtingen wat laag maar in andere gevallen weer (te) hoog. Dat er heel veel aandacht was voor deze klas is opgevallen. Er was veel overleg en er is hard gewerkt om de juiste persoon op de juiste plaats bij de juiste opdracht te krijgen.

VOOR EEN ANDERE LEERLING IS DE COP 'DE DROOM DIE WERKELIJKHEID WERD'

Studenten konden in het half jaar veel invloed uitoefenen. Eerst door te kiezen welke opdracht ze zouden aannemen en daarna door accenten te leggen en zelf de tijd in te delen. Het is een paar keer gebeurd dat een opdracht niet bij een student paste en dat heeft geleid tot aangepaste opdrachten. Een enkele student heeft ervaren dat de opdracht werd toegewezen. Een student merkt op dat 'deze stage meer een uitdaging was en geen verplichting'. Over de keuzevrijheid: "je kon keuzes maken, ook door niets van je te laten horen."

Studenten adviseren om de CoP klas weer te herhalen. Wellicht met een andere invulling, iets meer structuur, meer diepgang, vijf dagen per week en één of twee personen per opdracht waarbij de opdrachten groter zijn. Niet meer dan twee opdrachten per week. Ook adviseerde een student om de 'achter de schermen' dag door studenten zelf te laten organiseren. "Wat docenten kozen was saai." Maar Zadkine zou het zeker moeten doen want "je kunt je onwijs ontwikkelen". Een student heeft ervaren dat ze achterstanden heeft opgelopen omdat ze lessen heeft gemist en de opleiding onvoldoende is aangepast voor dit traject. Er bleek ook wel e.e.a. mis te gaan met roosters en presentiemeldingen bij sommige CoP studenten.

Bijna alle studenten denken dat het 'CoP concept' in hun eigen opleiding zou passen.

INTERVIEWS BEDRIJVEN

Er is tussen de kunstinstellingen in Rotterdam een unieke samenwerking. Dat heeft uitgemondd in de mbo-werkgroep die heeft geleid tot de Community of Practice. De verschillende partijen hebben elkaar gevonden en zijn aangehaakt. En trots op het resultaat.

Contact met mbo studenten was er nauwelijks voor de meeste instellingen, de CoP kwam daarom als geroepen. CoP was per definitie vernieuwend omdat kunst en cultuur bij uitstek een vernieuwende werkomgeving is met idealisme, creativiteit en inclusiviteit hoog in het vaandel.

De instellingen hebben geparticipeerd door studenten van opdrachten (klein en groot) te voorzien en hebben allemaal een ‘achter de schermen dag’ georganiseerd. Dat was bijvoorbeeld een rondleiding langs afdelingen, het uitvoeren van een programma. En er is ook ruimte geboden aan studenten om te werken en te vergaderen. Studenten hebben daar met plezier gebruik van gemaakt. Ik tekende op uit de mond van een student: ‘alles is beter dan op school zitten!’

De opdrachten die studenten hebben gedaan liepen uiteen van meedraaien bij een theatervoorstelling tot onderzoek doen naar wensen van de mbo doelgroep t.o.v. theater; meedraaien met lessen bij studenten van po tot mbo maar ook het organiseren van een heel event.

In dat proces bleek dat wat abstractere opdrachten vaak niet goed aansloeg bij de studenten. Hoewel een onderzoekopdracht wel meer betekenis kreeg nadat de studenten hadden gehoord en meegemaakt wat er met de resultaten werd gedaan.

De instellingen hebben bij de studenten enthousiasme, nieuwsgierigheid, motivatie, zelfstandigheid, grote betrokkenheid, aanpakken en reflectief gedrag ervaren. Studenten bleken, vooral in het begin, baat te hebben bij concrete opdrachten met juist in time informatie, maar er is ook groei gezien doordat studenten meer ruimte gingen innemen, spreken voor groepen, vooruitdenken en

STUDENTEN HEBBEN DE INSTELLINGEN VEEL ‘OPGELEVERD’

meedenken. Eén van de geïnterviewde verwoordt het zo: Kunst en Cultuur haalt kaders weg, er is geen goed of fout. Dat perspectief lijkt bij de mbo student nog te weinig in beeld. De mbo-er twijfelt onterecht aan eigen creativiteit. Maar op het moment dat studenten zich konden identificeren haakten ze aan.

Opdrachten zijn over het algemeen serieus genomen, mits helder was wat het nut van een opdracht was. ‘Creativiteit’ en ‘doen’ leken bovenaan te staan in de rangorde bij studenten. Er zijn ook een paar opdrachten geweest waar studenten minder prioriteit aan hebben gegeven. Doordat er meerder opdrachten tegelijk in de week waren, hadden de studenten de vrijheid om aan de ‘leukere’ opdrachten meer tijd te besteden. Studenten leken ook op zoek naar een ‘relatie’ met het bedrijf en de medewerkers. Verschil met de (veelal) hoger opgeleide stagiairs die al wel bij de instellingen waren is het werken met plannen en de meer onderzoeksmatige werkzaamheden.

Studenten hebben de instellingen veel ‘opgeleverd’; er zijn programma’s gemaakt of aangepast voor mbo studenten, er is advies over programma’s voor mbo en er is meer zicht op ‘hoe denkt de mbo student’. Ook werd duidelijk dat de sector teveel kijkt vanuit aanbod naar het mbo. De blik zou meer gericht moeten zijn op de mbo-er zelf.

HET MAKEN VAN MAATWERK VOOR DE STUDENT BLEEK MINDER EENVOUDIG DAN INGESCHAT. MAAR DE COP HEEFT VOOR DE STUDENT ECHT MEERWAARDE GEHAD. ER ZIJN EXTRA VAARDIGHEDEN AANGELEERD EN ZICHTBAAR IN GEDRAG DOOR BIJVOORBEELD VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN, EIGEN LEERPROCES BEWAKEN EN INITIATIEF NEMEN. DIT WAS VOOR DE STUDENT EEN GOEDE AFWISSELENDE LEERERVARING DIE AANSLUIT OP DE PRAKTIJK VAN HET BEROEP. VOOR SPECIFIEKE STUDENTEN HEEFT DE COP GROTE MEERWAARDE, MITS DE CONSEQUENTIES BETER IN KAART WORDEN GEBRACHT.

(mentor van één van de studenten)

Ook de CoP zelf heeft de instellingen wat opgeleverd: nog meer goed contact met andere instellingen door het netwerk en nu ook 'staan voor de toekomst'. Dankzij de studenten is er ook meer samenwerking tot stand gekomen, begrip van de mbo student en heeft een afdeling 'marketing' echt kennis kunnen maken met 'de mbo-er'.

Tijdens het half jaar CoP zijn de instellingen tegen wat obstakels aangelopen. Achteraf hadden sommige organisaties meer willen betekenen, maar wisten niet goed wat ze konden verwachten. Een langere 'stage' of grotere opdrachten waren waarschijnlijk beter tot hun recht gekomen. Ook bleken de studenten veel persoonlijke begeleiding nodig te hebben. En ook het niet helder communiceren door de studenten zelf over de planning leverde soms op dat studenten afwezig waren. De koppeling met schoolopdrachten was soms echt lastig en groepen van meer dan 2 studenten werkte niet goed. Opvallend is dat een aantal instellingen veel extra tijd in de begeleiding van de studenten hebben gestopt. Dat kwam deels ook omdat de studenten maar 1 dag in de week kwamen en elke week weer opnieuw opgestart moest worden.

De begeleiding van studenten vanuit Zadkine is door de instellingen als goed ervaren. Wel is de stagebegeleiding en interesse vanuit de opleidingen van de studenten gemist. Begeleiding van de studenten door de CoP begeleiders is door de instellingen als vrij 'los' ervaren.

Naar de toekomst toe hopen de instellingen dat CoP een vervolg krijgt. Over de invulling zijn de meningen verdeeld. Toch lijkt deze huidige vorm heel geschikt om studenten kennis te laten maken met kunst & cultuur. Wellicht is er een bredere doelgroep te betrekken in zo'n traject. Nu waren er veel Wentink-studenten.

CoP is ook ervaren als 'versnipperd'. Minder opdrachten of misschien zelfs studenten koppelen aan één instelling zou daar een oplossing voor kunnen zijn. Ook blijkt dat niet alles van kunst & cultuur interessant is voor studenten. Instellingen kunnen wellicht meer aansluiten op de leervraag van een student. Ook is de suggestie genoemd om wat meer kleine kunstinstellingen te betrekken om zo meer opdrachten binnen te halen. Alleen maar 'stage' doen bij kunst & cultuur zou een ander effect hebben dan de CoP omdat dan de 'leergemeenschap' niet meer is. Kunst & Cultuur zou in ieder geval stevig in het mbo onderwijs moeten zitten; middels de CoP maar ook door coördinatie en match-making tussen de opleidingen en kunst & cultuur sector. Er is enorme behoefte uit de instellingen om verder te gaan met Zadkine vanuit een win-win gedachte: elkaar versterken, samen beter worden en structureel aanpakken.

Wat vonden de bedrijven het meest zinvolle aan CoP? "Voor studenten iets toegevoegd aan hun leven", "Geleerd om te gaan met mbo-er", 'verwachtingen bijgesteld', 'van elkaar leren', 'een echte spiegelgroep / arena gehad aan de CoP' en het inzicht: 'beter een klus doen met mbo-ers dan een voorstelling'.

DOCENTEN COP

De CoP docenten zijn door collega's gewezen op dit traject in de wervingsfase. Vol enthousiasme zijn zij er in gedoken.

De CoP bood een vernieuwend traject, een kans om buiten de deuren van de school te kijken, kennis te maken met de kunst & cultuur sector en een kleine groep enthousiaste leerlingen.

Terugkijken op de CoP is het een beetje 'overgeprogrammeerd' geweest: te veel activiteiten naast elkaar in de week.

Er is wel een duidelijke link naar 21e eeuwse vaardigheden geweest: studenten hebben ervaren wat er in het 'echte leven' ook gebeurt: je moet flexibel zijn, je moet plannen en veel schakelen tussen taken. De verantwoordelijkheid en het initiatief voor het leren lag bij de student. Studenten zijn daar verassend goed mee omgegaan. In de CoP konden studenten hun eigen weg kiezen.

Oorspronkelijk was de dinsdag bedoeld geweest om heel direct aan de 21e eeuwse vaardigheden te werken. Het is uiteindelijk meer een 'ontmoeten en kennismaken' geworden.

Ook de verbinding met opleidingen bleek lastiger dan voorzien. De uitdaging was om op een andere manier naar de leerstof (KD's) van studenten te kijken. Dat is uiteindelijk gelukt door met studenten de transfer te maken en door doelen af te spreken. Het matchen van de opleidingsplannen van de student met de opdrachten in de CoP vereist behoorlijke taalvaardigheid. De CoP bewijst wel dat het goed mogelijk is om buiten kaders te denken en maatwerk te leveren voor studenten.

De omgeving van Kunst & Cultuur is als open minded, meedenkend gezien. Er zijn veel inspirerende mensen en programma's voor studenten. Dat past ook mooi bij loopbaan & burgerschap van het mbo.

In het proces werd duidelijk dat de CoP voor niveau 1 studenten niet goed werkte, maar voor de niveau 4 (+) studenten een prima omgeving was.

DE OMGEVING VAN KUNST & CULTUUR IS ALS OPEN MINDED, MEEDENKEND GEZIEN

Het contact met de opleidingen van de studenten liep stroef. Nu waren de CoP docenten tussenpersoon waardoor de interactie met opleiding over meerdere schijven liep.

Docenten hebben in dit traject geleerd te werken met maatwerk, open te staan voor alternatieven, betekenisvol te zijn, verantwoordelijkheid bij student te leggen en te werken met doelen.

De twee docenten denken heel verschillend over de toekomst van CoP: Eén docent ziet de toekomst meer los van stage, onderwijs zou centraal moeten staan. Wellicht zou het meer een excellentieprogramma moeten worden. Het aantal projecten zou beperkt moeten worden en portfolio-opbouw zou centraal moeten staan. De andere docent ziet meer voordeel in het gebruik van het netwerk als stagenetwerk.

ADVIES

Zadkine heeft bij de kunst & cultuur instellingen in de werkgroep enorme goodwill gekweekt. De CoP was een traject waar zowel de aangesloten instellingen, studenten, docenten en Zadkine iets heel bijzonders hebben neergezet.

WAT ALS BIJZONDER POSITIEF UIT DE INTERVIEWS EN WAARNEMINGEN NAAR VOREN KOMT:

- De alternatieve vorm van ‘stage’
- De eigen verantwoordelijkheid die studenten kregen
- De beroepskeuze is na het werken in de kunst & cultuur veel duidelijker (wellicht door de afstand met het beroep van de opleiding waar de student voor is ingeschreven)
- Studenten zijn zich professioneel en verantwoordelijk gaan opstellen
- Er is sterk ontwikkeld op sociale vaardigheden en werknemerschap
- Studenten kunnen na de CoP veel beter plannen
- Studenten hebben op een unieke manier kennis gemaakt met kunst & cultuur en de instellingen hebben op een unieke manier kennis gemaakt met ‘de mbo student’.

De CoP lijkt goed te passen bij Wentink Academie. Maar juist studenten geven aan dat je dit traject ‘aan iedere student zou moeten gunnen’. Het traject is voor geïnteresseerde studenten enorm verrijkend. Een grote plus bovenop het reguliere schoolprogramma.

Een aantal instellingen en studenten geven daarom ook aan dat het traject zondermeer herhaald kan worden. Met een aantal opmerkingen.

De samenwerking tussen de instellingen en Zadkine is mede dankzij dit project enorm versterkt en meer zichtbaar. Die verbinding is kostbaar maar ook fragiel.

Een Kunst & Cultuur werkgroep binnen alle colleges van Zadkine met ambassadeurs zou minimaal nodig zijn. Het traject in de huidige vorm vraagt ook wat van de studenten: het lijkt belangrijk dat deze over een grote mate van flexibiliteit beschikken. De kunst & cultuursector werkt heel anders dan reguliere mbo stagebedrijven.

MOGELIJKHEDEN VOOR DOORSTART ZIJN BIJVOORBEELD:

- Herhalen CoP met minder maar grotere opdrachten en een bredere groep studenten.
- Een georganiseerde stagebemiddeling tussen Zadkine en kunst & cultuur instellingen.
- Naast bijvoorbeeld CoP nog meer verbinding maken tussen onderwijs en instellingen en dat centraal coördineren vanuit Zadkine.

De aangesloten instellingen geven aan van harte open te staan voor voortzetting in deze of een andere vorm. Daar zijn ook al projecten voor opgestart en gekoppeld aan opleidingen. Aan Zadkine nu de keuze om nog meer studenten zo’n traject bij kunst en cultuur instellingen te gunnen.

5 – Studenten vloggen op Instagram

OVER HET ONDERZOEK

Als onderzoeksmethode is gekozen voor een “Enkelvoudige casestudy” met als doel diepgaand integraal inzicht.

Bronnentriangulatie is bereikt door:

- Interview studenten
- Interview docenten
- Interview betrokken instanties
- Interview projectleider
- Observaties bij de groep

Vanwege de grootte (twaalf studenten, twee docenten, zes interviews met instellingen) is er geen steekproef mogelijk.

Alle interviews zijn opgenomen en uitgewerkt in steekwoorden die zijn samengevat in dit verslag. Er is geen toestemming gevraagd voor het verspreiden van de opgenomen interviews. Wel kan de achterliggende Excel met steekwoorden en opmerkingen van de instellingen en de studenten worden gedeeld.

Foto's:

Op de voorpagina: studenten hebben een ‘achter de schermen’ dag bij het Stedelijk Museum Schiedam.

Cover foto, 2 en 5 door Jaap van Gils

Foto 4 door Chantal Hollander

Auteur:

Jaap van Gils, j.vangils@zadkine.nl

Dank aan alle instellingen, docenten, begeleiders, projectleider Marelle en bovenal de enthousiaste studenten.

BIJLAGE I

Richtlijn onderzoeksvragen studenten:

- Wat dacht je toen je aan dit traject begon?
- Wat heb je gedaan in dit traject?
- Was het een stage of iets anders? Wat maakte het een stage/iets anders?
- Wat heb je geleerd in dit traject?
- Wat springt er uit in dit traject?
- Heb je aan de opleidingsdoelen gewerkt in dit traject? Zo ja, welke?
- Hoe was de week indeling?
- Wat vond je nuttig? Leuk?
- Wat vond je minder nuttig? Minder Leuk?
- Wat heeft dit CoP traject jou gebracht?
- Heb je gewerkt aan werknemerschap in dit programma?
- Heb je gewerkt aan sociale vaardigheden in dit programma?
- Wat heb je ontwikkeld in het afgelopen half jaar?
- Hoe was de samenwerking met begeleiders van school vormgegeven? Wat viel je op?
- Hoe was de samenwerking met begeleiding vanuit de organisaties? Wat viel je op?
- Heb jij zelf bepaald wat je zou gaan leren?
- Had je invloed op het programma, hoe?
- Hoe was je netwerk voor CoP en hoe is je netwerk nu?
- Wat zou jij Zadkine adviseren over de CoP?
- Moet Zadkine volgend jaar weer zo'n klas starten? waarom?
- Zou CoP ook in jouw eigen opleiding passen? Ja-> Hoe zie je dat voor je?

BIJLAGE 2

Richtlijn onderzoeksvragen partners:

Informatie:

- Welke rol had de organisatie bij het tot stand komen van CoP? Hoe ging dat?
- Welke rol heeft de organisatie in CoP? Welke samenwerkingen? Hoe verliepen die?
- Zijn er studenten van CoP bij de organisatie geweest? Vanuit welke opzet?

Als studenten:

- Viel er iets op aan de studenten vanuit CoP?
- Hoe was de samenwerking met de begeleiding van CoP?
- Wat hebben deze studenten gebracht aan de organisatie?
- De studenten kwamen uit verschillende opleidingen. Was dat merkbaar? Hoe?

Verleden

- Zijn er ook andere mbo studenten geweest in het verleden?
- Zijn er verschillen te benoemen tussen studenten uit de CoP en andere studenten?
- Als er HBO studenten waren, waar verschillen deze studenten dan in?

Opbrengsten

- Wat zijn opbrengsten voor de organisatie van het CoP?
- Waar is de organisatie met CoP tegen aan gelopen?
- Heeft u extra tijd geïnvesteerd in het CoP traject? Anders dan begeleiding van bv stage? Zou u het weer doen?
- Heeft CoP uw beeld van mbo studenten veranderd? (zo ja, hoe? Wat was de beginsituatie)
- Was het CoP een vernieuwende leeromgeving? Is dat zichtbaar geweest?

Vervolg

- Zou u CoP herhaald willen zien? Hoe?
- Welk belang heeft u bij voortzetting van dit traject? In welke vorm?
- Wat was het meest zinvolle van de CoP?
- Hoe zou u de samenwerking met Zadkine (of met mbo's in algemeen) willen hebben?

